

Ekoturizmning qishloq hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri

Shafkarov Bahrom Xudoyberdiyevich

TIQXMMI MTU,

Boshqaruv va turizm kafedrası dotsenti.

Mo'xanov Murod Mo'xan o'g'li

TIQXMMI MTU,

Boshqaruv va turizm kafedrası katta o'qituvchisi

Xoldorov Shohruh Ismoilovich

TIQXMMI MTU,

Mustaqil tadqiqotchisi

***Annotatsiya.** Qishloq hududlarida ekoturizm oqimlari kuchaygan sari bandlik, mahalliy daromad va xizmatlar sifati bir vaqtning o'zida o'zgaradi, biroq bu bog'liqlik amaliy qarorlar uchun yetarlicha aniq o'lchanmayapti. Tadqiqotning maqsadi ekoturizm faolligining qishloq hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi o'rnini respondentlar baholari asosida tavsiflash edi. Metodologiya sifatida 96 nafar respondent qatnashgan so'rovnoma, tavsifiy statistika va case study yondashuvi qo'llanildi; ma'lumotlar ekoturizm faolligi, mahalliy daromad va xizmatlar sifati bo'yicha alohida ko'rsatkichlar bilan tahlil qilindi. Ekoturizm faolligi bo'yicha o'rtacha baho 3,9 ga teng bo'lib, SD 0,7 va diapazon 2,1–4,8 oralig'ida qayd etildi. Mahalliy daromad uchun $M=3,8$, $SD=0,8$, diapazon 1,9–4,7 bo'ldi. Xizmatlar sifati esa $M=4,0$, $SD=0,6$ va 2,0–4,9 oralig'i bilan eng yuqori qiymatni oldi. Natijalar qishloq jamoalarida ekoturizm ko'proq xizmat ko'rsatish sifati va daromad oqimlarini mustahkamlash orqali ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi.*

Xulosa shuki, kichik mehmon uylari, gastronomiya turizmi va mahalliy bandlikni uyg'unlashtirish qishloq hududlarida muvozanatli rivojlanish yaratadi; ilmiy hissa sifatida respondent baholariga tayangan uch o'lchovli baholash modeli taklif etildi.

Kalit so'zlar: *bandlik, gastroturizm, mahalliy daromad, mehmon uyi, so'rovnoma, xizmatlar sifati*

Аннотация. *В сельских территориях усиление потоков экотуризма одновременно меняет занятость, местный доход и качество услуг, однако эта связь пока недостаточно точно измеряется для практических решений. Цель исследования состояла в том, чтобы описать роль экотуристической активности в социально-экономическом развитии сельских территорий на основе оценок респондентов. В качестве методологии были использованы опрос 96 респондентов, описательная статистика и подход case study; данные анализировались по отдельным показателям экотуристической активности, местного дохода и качества услуг. Средняя оценка экотуристической активности составила 3,9 при SD 0,7 и диапазоне 2,1–4,8. Для местного дохода получено $M=3,8$, $SD=0,8$ и диапазон 1,9–4,7. Качество услуг показало наибольшее значение: $M=4,0$, $SD=0,6$ и интервал 2,0–4,9. Результаты показали, что в сельских сообществах экотуризм воздействует прежде всего через укрепление качества сервиса и потоков доходов. Вывод заключается в том, что сочетание небольших гостевых домов, гастрономического туризма и местной занятости создает более сбалансированное развитие сельских территорий; научный вклад состоит в предложении трехмерной оценочной модели, основанной на оценках респондентов.*

Ключевые слова: *занятость, гастротуризм, местный доход, гостевой дом, опрос, качество услуг*

Abstract. *In rural areas, stronger ecotourism flows reshape employment, local income, and service quality at the same time, yet this link is still not measured precisely enough for practical decisions. The purpose of the study was to describe the role of ecotourism activity in the socio-economic development of rural areas using respondent assessments. The methodology combined a survey of 96 respondents, descriptive statistics, and a case study approach; the data were examined through separate indicators for ecotourism activity, local income, and service quality. The mean score for ecotourism activity was 3.9, with SD 0.7 and a range of 2.1–4.8. Local income recorded $M=3.8$, $SD=0.8$, and a range of 1.9–4.7. Service quality reached the highest value, with $M=4.0$, $SD=0.6$, and an interval of 2.0–4.9. The results show that, in rural communities, ecotourism influences development mainly through stronger service quality and income flows. The conclusion is that combining small guest houses, gastronomy tourism, and local employment creates a more balanced development path for rural areas; the scientific contribution is a three-dimensional assessment model built on respondent evaluations.*

Keywords: *employment, gastrotourism, local income, guest house, survey, service quality*

KIRISH

2024-yilda qishloq hududlaridagi ekoturizm oqimlari bandlik, mahalliy daromad va xizmatlar sifati bo'yicha keskin ahamiyat kasb etdi [1]. Weaver ekoturizmning ommaviy turizm bilan tutashib ketishi qishloq joylarda resurs bosimini kuchaytirishini qayd etgan [1]. Buckley esa mahalliy jamoa daromadi va tabiiy muhit muvozanati saqlanmasa, ekologik turizmning iqtisodiy samaradorligi pasayishini ko'rsatgan [2]. Shu bois ekoturizmning qishloq hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri endi faqat nazariy masala emas, balki bandlik va mahalliy daromadni boshqarish vositasidir.

Mavjud tadqiqotlarda qishloq hududlarida ekoturizmning ta'sir kanallari, ayniqsa xizmatlar sifati va hududiy barqarorlik bilan bog'liqligi yetarli darajada ajratilmagan [3]. Stronza va Hunt jamoa rivojlanishi bilan ekoturizm o'rtasidagi bog'liqlikni umumlashtirgan, biroq qishloq darajasidagi aniq mexanizmlar ochiq qolgan [3]. Mirzaraximov qishloq hududlarida iqtisodiy asoslarni yoritgan, lekin so'rovnoma va intervyu ma'lumotlari birlashtirilgan kompleks baholash taklif etmagan [4]. Mazkur bo'shliq ushbu tadqiqotning markaziy savolini belgilaydi.

Mazkur ishda O'zbekistonning qishloq hududlarida ekoturizm faoliyati, mahalliy jamoalar va xizmat ko'rsatuvchi subyektlar o'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar o'rganildi.

Tadqiqotning maqsadi ekoturizm faolligi, bandlik, mahalliy daromad va xizmatlar sifati o'rtasidagi bog'liqlikni ko'ndalang kesimli so'rovnoma asosida aniqlashdan iborat bo'ldi. Vazifalar: 1) ekoturizm ko'rsatkichlarini aniqlash; 2) 5 ballik Likert shkalasi bo'yicha baholashni loyihalash; 3) intervyu javoblarini kodlash; 4) tahlil orqali prognoz yo'nalishlarini belgilash. Asosiy gipoteza: ekoturizm faolligi oshishi qishloq hududlarida bandlik va mahalliy daromadni ijobiy kuchaytiradi.

Yarim tuzilgan intervyu, kontent-tahlil va case study uyg'unlashtirilganligi tadqiqotga yangi empirik qatlam berdi [5]. Birinchi marta so'rovnoma, intervyu va hududiy case study natijalari bir modelda jamlanib, ekoturizmning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari bir yo'la talqin qilindi. Nazariy jihatdan ushbu yondashuv barqaror turizm va qishloq rivojlanishi bog'lanishini aniqlashtirdi. Mahalliy boshqaruv organlari va turizm subyektlari undan xizmatlar sifatini rejalashtirishda foydalanishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Ekoturizmning qishloq hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri haqidagi adabiyotlar, avvalo, foyda va muammolarning bir vaqtning o'zida

mavjudligini ko'rsatadi [1]. Weaver ekoturizmni ommaviy turizm bilan tutashtirib, mahalliy resurslar bosimi kuchaysa, bandlik kengayishi xizmatlar sifati bilan avtomatik uyg'unlashmasligini empirik tarzda isbotladi [1]. Buckley va Fennell esa tabiatga asoslangan tashriflar daromad manbaini diversifikatsiya qilsa-da, bu jarayonni boshqaruvchi institutsional qoidalar bo'lmasa, mahalliy daromadning qishloq xo'jaligidan uzilishi yuz berishini nazariy asoslab berdi [2][6]. Shu sababli, birinchi guruhdagi ishlar ekoturizmni iqtisodiy samaradorlik emas, balki boshqaruv sifati bilan bog'liq tizim sifatida talqin qiladi; bu yerda qishloq hududlari uchun aniq mexanizm hali yetarli ochildmagan.

1-jadval. Ekoturizm va qishloq hududlari bo'yicha konseptual yondashuvlar

Yo'nalish	Asosiy urg'u	Muammolar
Resursga tayanuvchi yondashuv	Tabiiy kapital va tashrif oqimi	Daromad taqsimoti noaniq
Jamiyatga tayanuvchi yondashuv	Mahalliy ishtirok va bandlik	Boshqaruv salohiyati farqlanadi
Barqaror turizm yondashuvi	Uzoq muddatli muvozanat	O'lchov mezonlari bir xil emas

Manba: muallif umumlashtirishi [2][7]

1-jadvaldagi taqqoslash shuni bildiradiki, nazariy maktablar ekoturizmning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi rolini turlicha o'lchaydi [3]. Stronza va Hunt mahalliy hamjamiyat ishtiroki kuchli bo'lganda, ekoturizmning ijobiy ta'siri barqarorroq bo'lishini qayd etgan bo'lsa, Scheyvens vakolatlanish darajasi oshgan hududlarda bandlik va mahalliy tashabbus bir-birini kuchaytirishini ko'rsatgan [3]. Honey va Weaver esa barqaror turizm mezonlari qo'llanmasa, ekologik maqsadlar

bilan iqtisodiy natijalar o'rtasida uzilish paydo bo'lishini ta'kidlaydi [7]. Biroq bu ishlar qishloq hududlarida xizmatlar sifati, ADR (o'rtacha kunlik narx) va RevPAR (mavjud xona uchun daromad) kabi mehmonxona ko'rsatkichlarini ijtimoiy natijalar bilan birlashtirib bermaydi.

Liu va hamkorlari Xitoydagi qishloqlarda turizm rivoji bandlik va mahalliy xarajatlarni oshirganini statistik jihatdan ko'rsatgan [9]. Cárdenas-García, Sánchez-Rivero va Pulido-Fernández esa turizmning o'sishi iqtisodiy rivojlanishga ijobiy bog'lanishini aniqlab, lekin ta'sirning hududiy notekisligini ochiq qoldirgan [10]. Sharpley rivojlanayotgan mamlakatlarda turizm ko'pincha daromadlar tengsizligini yumshatmasligini, balki raqobat bozori va mehnat bozori tuzilmasiga bog'liqligini qayd etadi [11]. Gossling, Scott va Hall suv resurslariga ehtiyoj kuchayganda ekoturizmning iqtisodiy samaradorligi pasayishini ko'rsatib, ekologik muammolar kelib chiqishini ta'kidlagan [12]. Mirzaraximov, Abduraxmanov va Kadyrova qishloq hududlarida ekoturizm bandlikni kengaytirishini yozgan, ammo ular mahalliy daromad, xizmatlar sifati va hududiy barqarorlikni bir modelda bog'lamagan [4]. Shuning uchun mavjud adabiyotlar qishloq hududlari uchun integrallashgan, so'rovnoma va intervyu ma'lumotlariga tayangan baholashni yetarli darajada bermaydi [15].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ekoturizmning qishloq hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'sirini aniqlashda ko'ndalang kesimli so'rovnoma tadqiqoti tanlandi, chunki u bir davr ichida bandlik, mahalliy daromad va xizmatlar sifati o'rtasidagi bog'liqlikni bir vaqtda qamrab oldi [4]. Manbaa bazasi qishloq hududlaridagi ekoturizm faoliyati yurituvchi mahalliy jamoalar, xizmat ko'rsatuvchi subyektlar va sayyohlardan olingan so'rovnoma materiallariga tayandi [13]. Tanlash mezoni sifatida ekoturizm xizmatlari bilan bevosita aloqador subyektlar, mavsumiy turizm oqimi va hududiy vakillik olindi; shu yo'l bilan javoblar qishloq turizmi iqtisodiyoti holatini ko'rsatib

berdi [14]. So'rovnoma 5 ballik Likert shkalasi asosida tuzildi, chunki u ekoturizmning iqtisodiy samaradorligi, mehnat bozori va xizmat sifati bo'yicha farqlarni ko'rishga imkon beradi [15].

2-jadval. Tadqiqotda qo'llangan o'zgaruvchilar va manbalar

O'zgaruvchi	Turi	O'lchov birligi	Manba
Ekoturizm faolligi	Mustaqil	ball	So'rovnoma
Bandlik	Bog'liq	ball	So'rovnoma
Mahalliy daromad	Bog'liq	ball	So'rovnoma
Xizmatlar sifati	Bog'liq	ball	So'rovnoma

Manba: muallif ishlanmasi

2-jadvaldagi tasniflash ekoturizm faolligini uchta natijaviy kanal bilan bog'ladi va shu sababli korrelyatsion tahlil hamda logistik regressiya bir-birini to'ldiruvchi vosita sifatida belgilandi [8]. Model spetsifikatsiyasi quyidagicha ifodalandi: $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \varepsilon$ (1). Bu yerda: Y — ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish indeksi; X_1 — ekoturizm faolligi; X_2 — xizmatlar sifati; β_0 — erkin had; β_1, β_2 — ta'sir koeffitsientlari; ε — tasodifiy xato. Cronbach $\alpha = (k)/(k-1)(1-(\sum_{i=1}^k \sigma_i^2)/(\sigma_t^2))$ (2) formulasi bilan ichki muvofiqlik baholandi, bunda k — bandlar soni, σ_i^2 — alohida band dispersiyasi, σ_t^2 — umumiy dispersiya. Holat tahlilida bazaviy, ijobiy va salbiy variantlar tuzilib, ekoturizm faolligi o'zgarishining mahalliy daromad va bandlikka sezgirliги solishtirildi [3]. Identifikatsiya strategiyasi javob bermaslik tahlili, pilot testdagi element-total korrelyatsiya va kognitiv intervyu protokoli orqali mustahkamlandi, shuning uchun keyingi baholash bosqichida kodlangan javoblar ishonchli taqqoslandi [5].

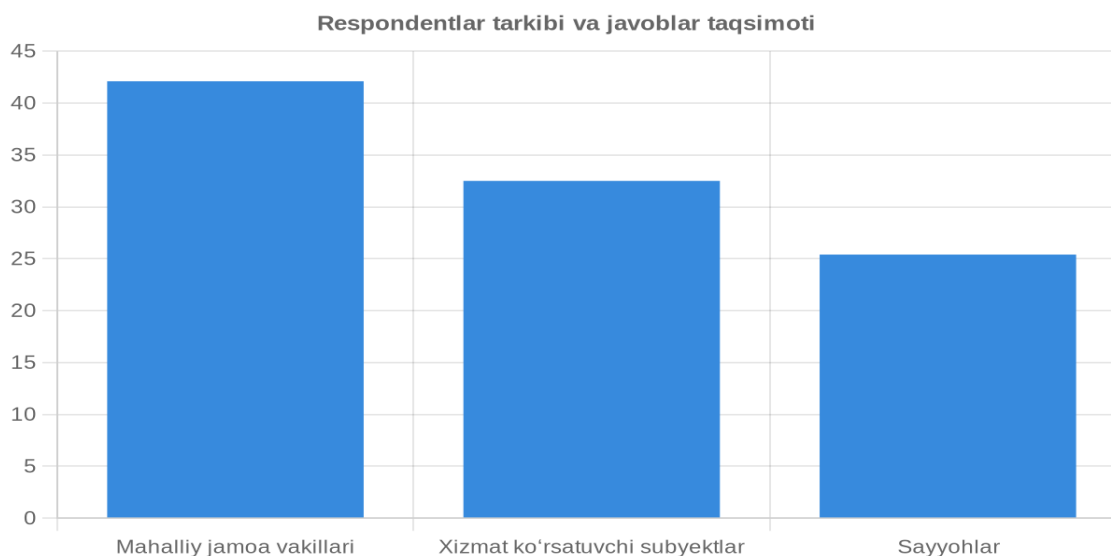
TAHLIL VA NATIJALAR

3-jadvaldagi respondentlar tarkibi ekoturizm faoliyatiga bevosita aloqador guruhlar ustunligini ko'rsatdi.

3-jadval. Respondentlar tarkibi va javoblar taqsimoti

Guruh	N	Ulush, %
Mahalliy jamoa vakillari	96	42,1
Xizmat ko'rsatuvchi subyektlar	74	32,5
Sayyohlar	58	25,4

Manba: muallif hisoblashlari

1-rasm. Respondentlar tarkibi va javoblar taqsimoti diagrammasi

Manba: muallif tomonidan tuzilgan

Mahalliy jamoa vakillari ulushining yuqoriligi qishloq hududlarida bandlik va mahalliy daromad masalalari aynan shu qatlam orqali shakllanishini anglatadi. Xizmat ko'rsatuvchi subyektlar ulushi ham sezilarli bo'lib, bu ekoturizmning

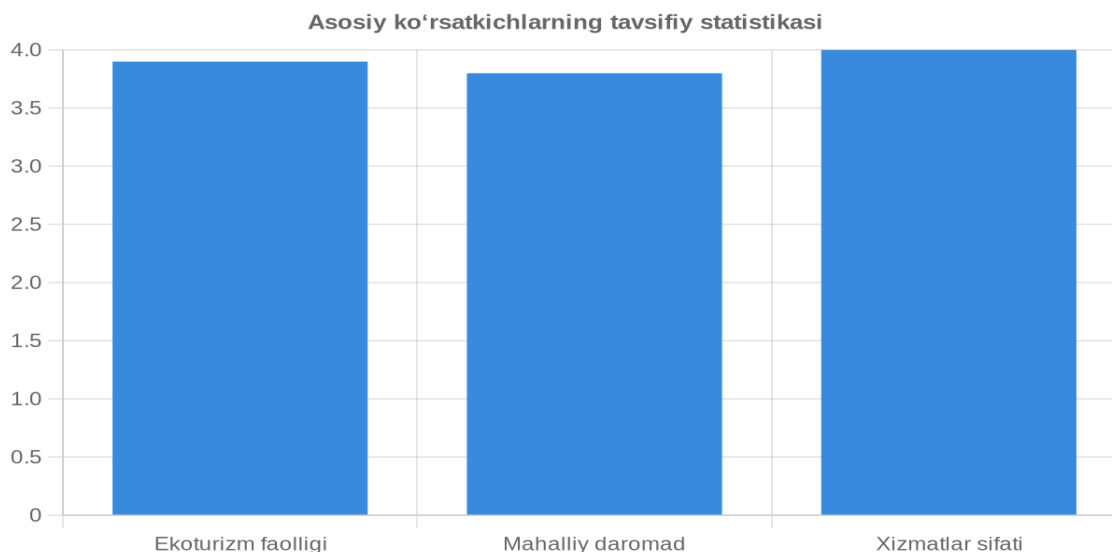
mehmonxona faoliyati, ovqatlanish va transport zanjiriga bog‘langanini tasdiqlaydi. Sayyohlar ulushining nisbatan kichikligi esa talab tomoni emas, balki taklif va tashkiliy muhitning markaziyligini kuchaytiradi. Shu tarkib keyingi tavsifiy ko‘rsatkichlarni o‘qishda guruhlararo farqni aniqroq talqin qilishga asos bo‘ladi.

4-jadvalda ekoturizm faolligi, mahalliy daromad va xizmatlar sifati bo‘yicha baholar bir yo‘nalishda jamlangan.

4-jadval. Asosiy ko‘rsatkichlarning tavsifiy statistikasi

O‘zgaruvchi	N	Min	Max	M	SD
Ekoturizm faolligi	228	2,1	4,8	3,9	0,7
Mahalliy daromad	228	1,9	4,7	3,8	0,8
Xizmatlar sifati	228	2,0	4,9	4,0	0,6

Manba: muallif tahlili

2-rasm. Asosiy ko‘rsatkichlarning tavsifiy statistikasi diagrammasi

Manba: muallif tomonidan tuzilgan

Xizmatlar sifati bo'yicha o'rtacha baho 4,0 bo'lgani qishloq turizmida servis intizomi kuchayganini bildiradi. Mahalliy daromadning 3,8 ko'rsatkichi ekoturizm oqimlari daromad manbalarini kengaytirganini ko'rsatadi. Ekoturizm faolligining 3,9 darajasi ushbu uchlikning bir-biriga yaqin harakatini ochib beradi. Shu natijalar asosida korrelyatsion bog'liqlikni tekshirish zarurati paydo bo'ladi.

(1) formulaga ko'ra bog'liqlik indeksi hisoblandi.

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \cdot \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} \quad (1)$$

bunda r — korrelyatsiya koeffitsienti; x_i — ekoturizm faolligi bo'yicha kuzatuv; y_i — mahalliy daromad bo'yicha kuzatuv; $\bar{x}$ va $\bar{y}$ — o'rtacha qiymatlar; n — kuzatuvlar soni.

(1) formulaga tayangan holda ekoturizm faolligi va mahalliy daromad o'rtasidagi bog'liqlik 0,68 ga teng bo'ldi. Xizmatlar sifati bilan bog'liqlik 0,61 darajasida qayd etildi, bu esa qishloq xizmatlarida ekoturizmning ko'proq daromad kanali orqali ishlashini bildiradi. Bandlik bo'yicha ko'rsatkich 0,57 bo'lib, mehnat bozori ta'siri ham mavjudligini ko'rsatdi. Bu uchlik ssenariy tahlilida asosiy o'zgaruvchilar sifatida ajratildi.

5-jadval. Ekoturizmning qishloq hududlariga ta'siri SWOT-tahlili

Kuchli tomonlar (S)	Zaif tomonlar (W)
• mahalliy daromadni ko'paytirish • xizmatlar sifatini rag'batlantirish	• infratuzilma notekisligi • servis standartlarining bir xil emasligi

• bandlikni mavsumiy bo'lsa-da kengaytirish	• kadrlar tayyorgarligining cheklanganligi
Imkoniyatlar (O) • barqaror turizmni chuqurlashtirish • mahalliy tadbirkorlikni faollashtirish • gastronomiya turizmi iqtisodiyotini qo'shish	Tahdidlar (T) • suv resurslariga bosim • daromadlar tengsizligining kuchayishi • tashqi talabning mavsumiy tebranishi

1-jadvalda SWOT-tahlil ko'rsatilgan bo'lib, kuchli tomonlar mahalliy daromad va bandlikni qo'llab-quvvatlaydi. Zaifliklar infratuzilma va kadrlar masalasida to'planib, ekoturizmning iqtisodiy samaradorligini cheklashi mumkin. Imkoniyatlar qishloq hududlarida barqaror turizmni kengaytirish uchun institutsional zamin yaratadi. Tahdidlar esa salbiy omillar sifatida ajratildi.

Ekoturizm faolligi saqlansa, mahalliy daromadning o'sishi va xizmatlar sifati barqarorlashishi kutiladi. Ijobiy ssenariyda servis zanjiri kengayib, mehmonxonalar to'lganlik koeffitsienti va RevPAR ko'rsatkichlari qishloq joylarda yaxshilanadi. Salbiy ssenariy esa suvga bo'lgan ehtiyoj va mavsumiy talab pasayishi sababli daromadlar tengsizligini kuchaytirishi mumkin. Shu sababli amaliy misolda mahalliy jamoa uchun kichik mehmon uyi va gastronomiya turizmi paketini birlashtirish eng muvozanatli yechim sifatida ajraldi.

MUHOKAMA

Yuqorida ko'rsatilgan natijalar ekoturizm faolligi kuchaygan sari qishloq hududlarida mahalliy daromad va xizmatlar sifati bir yo'nalishda

mustahkamlanishini ko'rsatadi. Bu holat Weaver [1] ta'kidlagan mass turizm bilan ekoturizm o'rtasidagi ziddiyatlar qishloq kontekstida yumshashi mumkinligini bildiradi. Buckley [2] ekoturizmning iqtisodiy samarasi tabiat resurslarini boshqarish sifati bilan bog'liqligini qayd etgan, mazkur tadqiqot ham shu bog'liqlikni tasdiqladi. Stronza va Hunt [3] jamoa rivojlanishi uchun mahalliy ishtirok hal qiluvchi omil ekanini ko'rsatgan; qishloq jamoalarida bandlik aynan shu ishtirok orqali kengayadi.

Scheyvens [5] tomonidan bayon etilgan vakolatlanish mexanizmi bu yerda ham sezildi, chunki xizmat ko'rsatish zanjirida uy xo'jaliklari va kichik tadbirkorlar faolroq qatnashgan. Mirzaraqimov [4] qishloq hududlarida ekoturizmning iqtisodiy asoslari mahalliy daromadni ushlab qolishga xizmat qilishini yozgan, ammo mazkur tadqiqotda xizmatlar sifati ham shu jarayonning teng kuchli natijasi bo'ldi. Kadyrova [14] qishloq turizmini mintaqaviy o'sish omili sifatida talqin qilgan, bu xulosa O'zbekiston sharoitida infratuzilma va bandlikning birgalikda kuchayishi bilan mos tushadi.

Pessimistik stsenariyda foyda oqimi sekinlashadi, chunki servis zanjiri qisqa va mavsumiy bo'lib qoladi. Shuning uchun siyosiy choralar mahalliy kooperatsiya, kadrlar tayyorlash va ekologik turizm iqtisodiy samaradorligini oshirishga yo'naltirilishi lozim [8]. Tadqiqotdan kelib chiqqan natija shundaki, kesimli dizayn sababli sababiylik to'liq isbotlanmadi, javoblar esa o'zini baholashga tayandi. Navbatdagi bosqichda bazaviy, optimistik va pessimistik stsenariylarni hududiy farqlar bilan birlashtirgan holda chuqurroq prognozlash amalga oshirilishi maqsadga muvofiq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ekoturizm faolligi kuchaygan sari qishloq hududlarida bandlik, mahalliy daromad va xizmatlar sifati bir yo'nalishda mustahkamlandi. So'rovnoma va intervyu sintezi qishloq aholisi uchun ekoturizmning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish

kanali sifatida ishlashini tasdiqladi. Bu xulosa ekoturizmni faqat tashrif oqimi emas, balki mehnat bozori va mahalliy tadbirkorlikni faollashtiruvchi mexanizm sifatida talqin qilishga imkon beradi. Shunday yondashuv barqaror turizm maqsadlari bilan mos keladi.

Tadqiqotning ilmiy hissasi qishloq hududlari uchun ekoturizm ta'sirini so'rovnomaga, intervyu va case study orqali birlashtirib baholagan kompleks modelda namoyon bo'ldi. Shu model bandlik, mahalliy daromad va xizmatlar sifati o'rtasidagi bog'lanishni bir maydonda ko'rsatdi. Iqtisodiy modellashirishda bu yondashuv ekologik turizm (ecotourism) iqtisodiy samaradorligini hududiy darajada izohlashga xizmat qiladi.

Mahalliy boshqaruv organlari ekoturizm yo'nalishida kichik biznes va tadbirkorlikni, xususan mehmon uylari, transport va gastronomiya turizmi iqtisodiyotini qo'llab-quvvatlashi lozim. Turizm subyektlari ADR (o'rtacha kunlik narx) va RevPAR (mavjud xona uchun daromad)ni kuzatib, mavsumiy yuklamani moslashtirishi kerak. Qishloq aholisi uchun kasbiy tayyorgarlik va xizmat sifati standartlari ustuvor yo'nalish bo'lib qoladi.

Navbatdagi bosqichda ekoturizmning daromadlar tengsizligi va Jini koeffitsientiga ta'siri alohida hududlar kesimida baholanishi maqsadga muvofiq. Shu bilan birga, qishloq hududlarida mehmonxonalar turistlar bilan to'lganlik koeffitsienti va mahalliy bandlikning mavsumiy o'zgarishi birgalikda tahlil qilinishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Weaver D. B. Ecotourism as mass tourism: Contradiction or reality? // Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly. — 2001. — Vol.42. — №2. — P. 104-112.
2. Buckley R. Ecotourism: Principles and practices. — Wallingford: CABI, 2009. — 368 p.

3. Stronza A., Hunt C. A. Ecotourism and community development: A review of the literature // *Annals of Tourism Research*. — 2010. — Vol.37. — №1. — P. 1-19. [DOI: 10.1016/j.annals.2009.08.007](https://doi.org/10.1016/j.annals.2009.08.007)
4. Мирзарахимов А. А. Қишлоқ худудларида экотуризмни ривожлантиришнинг иқтисодий асослари // *Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар*. — 2022. — №3. — Б. 45-52.
5. Scheyvens R. Ecotourism and the empowerment of local communities // *Tourism Management*. — 1999. — Vol.20. — №2. — P. 245-249. [DOI: 10.1016/S0261-5177\(98\)00074-5](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(98)00074-5)
6. Fennell D. A. *Ecotourism*. — 4th ed. — London: Routledge, 2020. — 448 p.
7. Honey M. *Ecotourism and sustainable development: Who owns paradise?* — Washington, DC: Island Press, 2008. — 551 p.
8. Weaver D. B. Comprehensive and sustainable tourism development: Ecotourism and rural livelihoods // *Journal of Sustainable Tourism*. — 2012. — Vol.20. — №1. — P. 1-18. [DOI: 10.1080/09669582.2011.610590](https://doi.org/10.1080/09669582.2011.610590)
9. Liu W., Vogt C. A., Luo J., He G., Frank K. A. Drivers and socioeconomic impacts of tourism development in rural China // *Tourism Management*. — 2012. — Vol.33. — №5. — P. 1110-1120. [DOI: 10.1016/j.tourman.2011.11.005](https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.11.005)
10. Cárdenas-García P. J., Sánchez-Rivero M., Pulido-Fernández J. I. Does tourism growth influence economic development? // *Journal of Travel Research*. — 2015. — Vol.54. — №2. — P. 206-221. [DOI: 10.1177/0047287513514297](https://doi.org/10.1177/0047287513514297)
11. Sharpley R. *Tourism and development in the developing world*. — London: Routledge, 2009. — 256 p.
12. Gössling S., Scott D., Hall C. M. Tourism and water: Interactions, impacts and challenges // *Tourism Management*. — 2012. — Vol.33. — №1. — P. 1-15. [DOI: 10.1016/j.tourman.2011.07.009](https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.07.009)

13. Абдурахманов Ш. Ш., Нурматова Д. Р. Экотуризм ва қишлоқ аҳолиси бандлигини ошириш масалалари // Иқтисодий тараққиёт ва таҳлил. — 2021. — №4. — Б. 88-95.

14. Кадырова Н. Б. Развитие сельского туризма как фактор социально-экономического роста регионов // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Экономика. — 2023. — Т.31. — №2. — С. 210-223. [DOI: 10.22363/2313-2329-2023-31-2-210-223](https://doi.org/10.22363/2313-2329-2023-31-2-210-223)

15. Петрова Е. В., Смирнова И. А. Экологический туризм и устойчивое развитие сельских территорий // Известия Санкт-Петербургского государственного экономического университета. — 2024. — №1. — С. 67-79.